

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

پاسخنامه

پایه :	۳	موضوع :	بلاغت
تاریخ :	۹۰/۳/۱۹	ساعت :	۸

نام کتاب: مختصر المعانی، از الباب التاسع فی الایجاز تا پایان کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (هر تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. عبارت «وهو أن يؤتی فی کلام یوهم خلاف المقصود بما یدفعه» کدام یک از اقسام اطناب است؟ الف ۱۷۹

أ. احتراص ■ ب. توشیح ج. تذیل د. تتمیم

۲. نوع تشبیه در بیت «والریح تعبت بالغصون وقد جرى / ذهب الأصل علی لجین الماء» چیست؟ ب ۲۱۱

أ. تشبیه مشروط ب. تشبیه مؤکد ■ ج. تشبیه مرسل د. تشبیه مفصل

۳. کدام گزینه مثال برای «کنایه رمزی» می‌باشد؟ د ۲۶۰

أ. علی جبان الکلب ب. محمد مهزول الفصیل ج. عمرو کنیر الرماد د. زید عریض الوسادة ■

۴. مثال «إذا نزل من السماء بأرض قوم رعیناه وإن كانوا غضاباً» مصداق کدام یک از محسنات زیر است؟ ج ۲۷۲

أ. رجوع ب. توریه ج. استخدام ■ د. جمع

تشریحی:

۱. انواع ایجاز را نام برده، یکی را همراه با مثال تعریف کنید. ۳-۱۷۲

ایجاز قصر: ایجازی که از طریق حذف کردن صورت نگرفته باشد؛ مثال: ولکم فی القصاص حیاة.

ایجاز حذف: ایجازی که مبتنی بر حذف باشد؛ مثال: وأسأل القرية ← در اصل: وأسأل أهل القرية.

* والتشبيه إمّا قريب مبتدل و هو ما ينتقل فيه من المشبه إلى المشبه به من غير تدقيق نظر لظهور وجهه بادی الرأى كتشبيه الجرّة الصغيرة بالكوز فی المقدار والشکل. ۲۰۸

۲. عبارت را توضیح دهید.

تشبیه قریب مبتدل تشبیهی است که انتقال ذهنی از مشبه به مشبه به به آسانی و بدون دقت نظر حاصل شود به خاطر اینکه وجه شبه از ابتدا روشن است مثل تشبیه تنگ کوچک به کوزه در مقدار و شکلی که دارد.

* فظهر أنّها تخالف المجاز من جهة إرادة المعنى الحقیقی مع إرادة لازمه. ۲۵۷

۳. با توجه به عبارت، فرق بین کنایه و مجاز را همراه با مثال توضیح دهید.

در مجاز چون همیشه مقرون به قرینه مانع از اراده معنای حقیقی است لذا هیچ وقت نمی‌شود در کنار اراده معنای دوم، معنای حقیقی را هم اراده کرد (مثل رأیت أسداً یرمی) ولی در کنایه (طبیعت کنایه) اراده معنای کنایی (معنای لازم) منافاتی با اراده معنای حقیقی (ملزوم) ندارد و اجتماع دو اراده منعی ندارد. مثل: زید جبان الکلب. معنای ملزوم: ترسو سگ - معنای لازم: بخشنده.

۴. استعاره تخیلیه را طبق نظر سکاکی تعریف کرده، آن را در مثال «وإذا المنية أنشبت أظفارها / الفيت كلّ تميمة لا تنفع» توضیح دهید.

فسر السكاكي الاستعارة التخييلية بما لا تحقق لمعناه حساً ولا عقلاً بل هو صورة وهمية محضة كلفظ الأظفار.

فإنه لما شبه المنية بالسبع في الاغتيال أخذ الوهم في تصويرها بصورة السبع واخترع لوازمه لها فاخترع لها مثل صورة الأظفار المحققة ثم أطلق على الصورة التي هي مثل صورة الأظفار، لفظ الأظفار.

۵. در مثال‌های زیر، انواع استعاره را از حیث مجرده، مشرّحه و معلّقه بودن مشخص کرده و توضیح دهید. ۲۳۴-۵

أ. غمر الرءاء إذا تبسّم ضاحكاً: ج. مجرّده - غمر الرءاء: أى كثير الرماد استعار الرءاء للعطاء ثم وصفه بالغمر الذى

يناسب العطاء دون الرءاء تجريداً للاستعارة.

ب. اولئك الذين اشتروا الضلالة بالهدى فما ربحت تجارتهم: ج. مرشحه - استعير الاشتراء للاستبدال والاختيار ثم فرع عليها ما يلائم الاشتراء من الربح والتجارة.

* فالمجاز المفرد فهو الكلمة المستعملة في غير ما وضعت له في اصطلاح به التخاطب على وجه يصحّ مع قرينة عدم إرادته. ۲۱۸

۶. أ. كلماتي كه زیر آنها خط کشیده شده، چه چیزهایی را خارج می‌کنند؟ ب. چرا قید «فی اصطلاح به التخاطب» آورده شده است؟
أ. احترز بالكلمة المستعملة عن الكلمة قبل الاستعمال فإنها ليست بمجاز ولا حقيقة. احترز بـ «فی غير ما وضعت له» عن الحقيقة مرتجلاً كان أو منقولاً أو غيرهما.

ب. قید بذلك ليدخل المجاز المستعمل فيما وضع له في اصطلاح آخر كلفظ الصلاة إذا استعمله المخاطب بعرف الشرع في الدعاء مجازاً فإنه وإن كان مستعملاً فيما وضع له في الجملة فليس بمستعمل فيما وضع له في الاصطلاح الذي به التخاطب أعنى الشرع.

* المراد بالتشبيه في علم البيان ما لا يكون على وجه الاستعارة التحقيقية ولا على وجه الاستعارة بالكناية ولا على وجه التجريد فدخل فيه نحو قولنا زيداً أسدً.

۷. أ. برای موارد مشخص شده، مثال مناسب بیاورید. ب. چرا جمله «زيداً أسدً» از باب استعاره نیست؟ ۱۸۸

أ. مثال استعاره تحقيقيه: رأيت أسداً في الحمام. استعاره بالكناية: أنشبت المنية أظفارها. تجريد: لقيت بزيدي أسداً.

ب. دليل: إن المحققين على أنه تشبيه بليغ لا استعارة لأن الاستعارة إنما تطلق حيث يطوى ذكر المستعار له بالكلية ويجعل الكلام خلواً عنه صالحاً لأن يراد به المنقول عنه والمنقول إليه.

* ولا عيب فيهم غير أن سيوفهم / بهن فلول من قراع الكنائب. ۲۸۳

۸. بیت مذکور مثال برای کدام یک از اقسام «تأكيد المدح بما يشبه الذم» است؟ آن را بر مثال مذکور تطبیق دهید.

أن يستثنى من صفة ذم منفية عن الشيء صفة مدح لذلك الشيء بتقدير دخول صفة المدح في صفة الذم.

توضیح: أى ان كان فلول السيوف من القراع عيباً فأثبت شيئاً من العيب على تقدير كون فلول السيف من العيب.

* المشاركة وهي ذكر الشيء بلفظ غيره لوقوعه في صحبته تحقيقاً أو تقديراً... نحو قوله تعالى: «تعلم ما في نفسي ولا أعلم ما في نفسك إنك أنت علام الغيوب».

۹. عبارت را توضیح داده، آن را بر مثال مذکور تطبیق دهید. ۲۶۹

مشاركت كه يکي از صنايع بدیع است يعنى اينكه شيئي را كه با لفظي غير از لفظ خودش بيان كنيم به خاطر اينكه اين شيء در کنار غير قرار گرفته است وقوع محقق يا وقوع مقدّر، در مثال مذکور برای «ذات خدا» از لفظ نفس استفاده شده، در حالی كه خداوند نفس ندارد اما چون تحقيقاً در کنار «نفسی» قرار گرفته، با لفظ «نفسك» بيان شده است.